

Het rampenplan

Meestal is onderwijs er op gericht om problemen op te lossen. Soms is het echter leuker en levert het een grotere of een nieuwe opbrengst aan ideeën op als studenten van perspectief moeten wisselen en de opdracht krijgen om ongegeneerd, zonder nuance en vrij van ballast tips, oplossingen en maatregelen te bedenken om het probleem te verergeren of uit de hand te laten lopen. De informatieve waarde van zulke rampenplannen is vaak groot, omdat uit de *don'ts* meestal ook wel de *do's* kunnen worden afgeleid.

Werkwijze

- 1 De docent presenteert een probleem dat opgelost of een doel dat bereikt moet worden;
- 2 De studenten stellen in groepjes een rampenplan samen. Deze dient zoveel mogelijk noodlottige en contraproductieve handelingen en maatregelen te bevatten;
- 3 De rampenplannen worden plenair uitgewisseld en besproken. De docent geeft feedback op de verzamelde *don'ts* en vult deze aan met valkuilen waar professionals in de praktijk nog vaak intuïtief dreigen in te tuimelen. De plenaire bijeenkomst wordt afgesloten met (het opstellen) van een gewenst handelingsverloop en de daarbij behorende *to do*-lijst;
- 4 De student krijgt een verwerkingsopdracht waarin geoefend wordt om een vergelijkbaar probleem (zoals gesteld in 1) volgens de voorschriften aan te pakken.

Voorbeeld

Een voorbeeld van een rampenplan komt uit een onderwijsbijeenkomst van docenten Sociale Wetenschappers die zich bogen over de vraag: *Hoe demotiveer ik mijn studenten?* Dat krijgt men volgens het team op de volgende manier voor elkaar:

- Geef aan dat het een onbelangrijk vak is, van generlei niveau, waar iedereen over struikelt;
- Maak duidelijk dat wat ze nu leren totaal irrelevant is voor later;
- Leg uit dat vroeger alles beter was;
- Neem de wensen van studenten niet serieus en ga er zeker niet op in;
- Stel veel en onhaalbare eisen aan studenten en verander deze regelmatig;
- Zorg er voor dat eenmaal opgelopen achterstanden niet meer in te halen zijn;
- Gebruik veel onduidelijke en tegenstrijdige criteria die je zelf eigenlijk ook niet begrijpt en laat dat vooral ook merken;
- Beoordeel op willekeurige wijze zonder feedback en discussiemogelijkheid;
- Verander de toetsvorm op het allerlaatste moment;
- Voorkom enige samenhang in het onderwijs, laat het een zoektocht worden voor de student;
- Zorg voor chaos in de organisatie;
- Laat uw onvrede over uw onderwijstaak duidelijk merken, waarbij u regelmatig naar 'boven' schopt;
- Wijt voorkomende problemen aan het systeem of de domheid van de studenten;
- Zorg dat apparatuur niet werkt en dat je er wel van afhankelijk bent;
- Zorg dat je zoveel mogelijk aan het woord bent.

Opmerkingen

- Iets algemenere vragen zijn: wat kan er allemaal fout gaan in dit proces (risicoanalyse)? Hoe fout kan het eigenlijk gaan als we ons algeheel pessimisme veroorloven (*worst case scenario*)? Welke factoren kunnen in het spel zijn die maken dat redelijke verwachtingen of voorspellingen niet uitkomen of dat zorgvuldig opgestelde plannen niet tot het gewenste resultaat leiden (contingency-analyse)? Welke argumenten kunnen worden ingebracht tegen deze algemeen aanvaarde stelling (advocaat-van-de-duivel benadering)?
- Als men studenten uitnodigt tot zwartkijken (naar valkuilen, risico's, don'ts), dient men ertegen te waken dat studenten hun vertrouwen in de professionaliteit van de beroepsgroep of zelfs in de mogelijkheid van professioneel handelen verliezen; een kritische geest is geen doel in zichzelf maar een hulpmiddel voor feilbare mensen om rationeel, zorgvuldig en constructief te handelen.
- Variant op het worst-case-scenario is het catastrofe-theater, in kleine groepjes wordt geïnventariseerd wat er zoal mis zou kunnen gaan (ergste angsten) en dit doemscenario wordt vervolgens uitgespeeld en nabesproken.

Over dit document

Deze werkvorm is afkomstig uit Milus, J., Oost, H. en Holleman, W. (2001). *Werken aan Academische vorming. Ideeën voor actief leren in de onderwijspraktijk*. Utrecht: Universiteit Utrecht (IVLOS).

U mag dit materiaal gebruiken indien u de bron correct vermeldt en indien u zelf ook uw materiaal deelt via de website.